

Discussietekst Onderwijsraad maart 2025 : Aanpassingen ten aanzien van motivatie bij behoud volgtijdelijkheid voor de hoofddiscipline.

1. Probleemstelling

In het academiejaar 2022-2023 besliste de onderwijsraad, om in opvolging van de maatregelen op vlak van volgtijdelijkheid zoals vermeld in het studievoortgangsdecreet, zich te verhouden tot de mogelijke combinatie van de hoofddiscipline uit verschillende trajectjaren. Binnen de onderwijsraad was er consensus dat de combinatie van hoofdpraktijken uit verschillende jaren niet mogelijk is (tenzij anders vermeld in de studiefiche of in de volgtijdelijkheidstabellen) en dat hier ook voldoende motivaties voor waren op vlak van risico's en veiligheidsproblemen. De onderwijsraad besliste om naast een bijkomend artikel in het onderwijs- en examenreglement en de volgtijdelijkheidstabellen ook een bijkomende motivatietekst goed te keuren.

Bij de start van het academiejaar 2024-2025 diende een student interieurvormgeving een intern beroep in om de hoofddiscipline uit bachelor 1 en bachelor 2 samen te volgen. De interne beroepscommissie besliste hierbij dat de opleiding de volgtijdelijkheidsregels niet conform het decreet heeft opgesteld en in deze situatie de harde volgtijdelijkheid niet had mogen toepassen aangezien de veiligheid niet in het gedrang kwam. Uit verder overleg met de directie onderwijs en de algemeen directeur konden volgende vaststellingen worden gemaakt:

- KASK & Conservatorium had de genomen studievoortgangsbeslissing sterker moeten motiveren dan enkel te verwijzen naar de volgtijdelijkheidstabellen en het onderwijs- en examenreglement.
- De interne beroepscommissie is van mening dat het dossier bij de raad voor studievoortgangsbeslissingen weinig of geen kans zou maken.
- De motivatietekst uit 2022-2023 wordt als onvoldoende beschouwd om in komende situaties de volgtijdelijkheid van de hoofddiscipline in intern beroep te kunnen aanhouden.

In overleg met de directie onderwijs werd beslist om bij het aanhouden van volgtijdelijkheid voor de hoofddiscipline volgende elementen mee in rekening te brengen:

1. Een aangepaste tekst in het onderwijs- en examenreglement.
2. Een tabel (Excel-lijst) met per traject/hoofddiscipline een olijsting van de mogelijke aanwezige veiligheidsproblemen en risico's.

Van daaruit liggen volgende vraagstukken op tafel:

1. Wensen de opleidingen de volgtijdelijkheid op vlak van hoofddiscipline aan te houden?
2. Zo ja, hoe kunnen we tot een versterkte en meer gedetailleerde motivatie komen?

2. Pro memorie: Studievoortgangsdecreet

Het studievoortgangsdecreet van 15/7/2022 voorziet in het afschaffen van de volgtijdelijkheid:

“Artikel 16. §5. Voor bachelor- en masteropleidingen beperkt het instellingsbestuur volgtijdelijkheid tot het moeten gevolgd hebben van een opleidingsonderdeel of opleiding vooraleer een student een ander opleidingsonderdeel kan volgen en hierover een examen kan afleggen. In geval van risico of veiligheidsproblemen kan het instellingsbestuur daarenboven ook vastleggen dat een student moet geslaagd zijn voor een opleidingsonderdeel of een opleiding vooraleer een student een ander opleidingsonderdeel kan volgen en hierover een examen kan afleggen.”

In de memorie van toelichting over het studievoortgangsdecreet wordt nader ingegaan op de risico's of veiligheidsproblemen:

“In geval van risico's of veiligheidsproblemen kan het instellingsbestuur daarenboven ook vastleggen dat een student moet geslaagd zijn voor een opleidingsonderdeel of een opleiding vooraleer een student een ander opleidingsonderdeel kan volgen en hierover een examen kan afleggen. Aangezien risico's en veiligheidsproblemen zeer sterk samenhangen met de aard van een opleiding (bijvoorbeeld al dan niet labo-oefeningen met gevaarlijke stoffen, werken met patiënten, ...) is het dan ook aan de instellingen om autonoom in hun onderwijs- en examenreglement te bepalen wat zij beschouwen als risico of veiligheidsprobleem.”

3. Pro Memorie: Motivatietekst onderwijsraad 2022-2023

VOLGTIJDELIJKHEID in OER

Naast gelijktijdigheid en zachte volgtijdelijkheid hanteert KASK & Conservatorium, omwille van risico- en/of veiligheidsproblemen, strakke volgtijdelijkheid voor de artistieke hoofddiscipline. De opleidingsonderdelen die vallen onder deze volgtijdelijkheid zijn opgenomen in bijlage van het onderwijs- en examenreglement.

MOTIVATIE:

Het aantal studiepunten van de hoofddiscipline bedraagt over de opleidingen en afstudeerrichtingen heen tussen de 12 en 36 studiepunten. Sowieso is het opnemen van hoofddisciplines uit twee opéénvolgende modeltrajecten praktisch-organisatorisch in de meeste gevallen onmogelijk. Ofwel omwille van het feit dat het maximaal aantal op te nemen studiepunten wordt overschreden ofwel omwille van niet combineerbare lessenroosters (naargelang het studietraject kan het aantal contacturen hoofddiscipline zoals vermeld in het rooster oplopen tot 16u per week). Gezien binnen de hoofddiscipline de (individuele) begeleiding en de procesevaluatie belangrijke aspecten zijn, is er bij het combineren van hoofddisciplines van verschillende modeltrajecten een bijzonder groot en reëel risico van niet-slagen.

Daarnaast creëert het combineren van de hoofddiscipline over twee modeltrajecten heen bijkomende risico's en veiligheidsproblemen, soms ook verschillend over de verschillende disciplines heen. Een opsomming van de belangrijkste aspecten op vlak van risico's en veiligheidsproblemen:

- (1) Binnen de kunstopleidingen wordt de instroom beperkt via de artistieke toelatingsproef. Deze strakke selectie, gebaseerd op artistieke startcompetenties, maakt tevens een correcte bezetting van praktijklokalen, labo's en ateliers mogelijk volgens de opgelegde regels vanuit preventie en veiligheid. Het toestaan van het combineren van hoofddisciplines creëert veiligheidsproblemen op vlak van **maximum aantal toegestane personen per praktijkruimte, atelier en/of labo**.
- (2) Het combineren van twee of meer hoofddisciplines leidt er toe dat de student binnen één en hetzelfde artistiek proces vanuit verschillende invalshoeken en met andere doelstellingen en andere leerresultaten voor ogen begeleid wordt. Soms door dezelfde, soms door andere docenten. Binnen dit niet deelbaar artistiek proces dient de student vervolgens tot verschillende (als het ware deelbare) output te komen. Dit legt niet enkel een hypotheek (risico) op de **mentale weerbaarheid/wendbaarheid van de student** maar zal in vele situaties ook juist een rem (risico) zetten op de **éénduidige ontwikkeling doorheen de opleiding** van artistieke competenties, ontwerp-skills, technische skills,...enz. Dit zal uiteraard tevens gevolgen/risico's hebben op vlak van studievoortgang.
- (3) Naast de contacturen behelst de hoofddiscipline steeds een groot aandeel "zelfstudie". Deze zelfstudie vindt in heel wat opleidingen ook on campus plaats waar de student de nodige omkadering en infrastructuur heeft. In sommige opleidingen kan bij een combinatie het aantal uren zelfstudie voor de hoofddiscipline op jaarbasis stijgen tot meer dan 1400u. Los van de problematiek van de bezetting van de lokalen zorgt dit voor een onredelijke **psychische en fysieke belasting van de student** met alle mogelijke risico's van dien.
- (4) In het verlengde van (3) zijn er in het bijzonder bij studenten muziek, drama en performance lichamelijke risico's. Bij een combinatie zullen bijvoorbeeld studenten muziek 2 of meer recitals dienen te spelen op enkele dagen tijd. Nu reeds wordt jaarlijks vastgesteld dat diverse studenten moeten verzaken aan hun examenrecital omwille van **gezondheidsproblemen** door fysieke overbelasting (bv. vingerletsels bij pianisten, middenrifontsteking bij blazers,...). Het aantal studenten dat omwille van fysieke problemen dient af te haken zal bij het toestaan van combinaties enkel stijgen; ook met grote repercussies op vlak van studievoortgang. (zie ook:

https://en.wikipedia.org/wiki/Performing_arts_medicine). Versterkte gezondheidsrisico's kunnen er, naast de reeds vermelde trajecten, tevens zijn in opleidingen/afstudeerrichtingen waar er bijvoorbeeld met chemische producten wordt gewerkt (bv. schilderkunst, fotografie,...) of waar er een blootstelling is aan geluid (diverse ateliers) en waar een combinatie van hoofddisciplines ook een potentieel vergrote blootstelling aan producten en/of geluid met zich meebrengt.

- (5) Tevens in het verlengde van (3) zal het toestaan van combinaties de school noodzaken om studenten nog meer ook 's avonds, in weekends en op verlofdagen de mogelijkheid te geven om maximaal van de infrastructuur op school gebruik te maken. Onder meer praktijkruimtes waar het aantal studenten beperkt is (bv. DOKA, houtatelier, metaalatelier, montageruimtes,...) zullen op deze momenten maximaal gebruikt moeten worden. Echter op heel wat van deze momenten zal de school niet kunnen voorzien op vlak van permanentie en supervisie op de campus. Dit brengt uiteraard **problemen** met zich mee op vlak van het **veiligheids-en preventiebeleid** van de school.

4. Nieuw voorstel op vlak van veiligheidsproblemen en risico's

De noodzakelijkheid om een combinatie van de hoofddiscipline over verschillende jaren niet te voorzien, is ingegeven vanuit verschillende perspectieven:

1. KASK & Conservatorium wenst een **"cultuur van zorg"** uit te dragen. Kunstonderwijs en kunstgerelateerd onderwijs vraagt een aangehouden grote persoonlijke inspanning van studenten, zowel fysiek, psychisch als emotioneel. De uitdagingen op dat vlak zijn tevens sterk waarneembaar in het brede culturele veld waar onze studenten terechtkomen. Het gezamenlijke traject met de school of arts van Erasmushogeschool en AP-hogeschool omtrent zelfzorg en organisatiezorg is daar niet vreemd aan. Aspecten rond burn-out-preventie, het wederzijds aangeven van grenzen, authentieke communicatie,...enz. dienen cruciale aandachtspunten van het kunstonderwijs van vandaag te zijn. Het is ook in dat perspectief dat de aanpak van volgtijdelijkheid dient gezien te worden. Volgtijdelijkheid is geen middel om een student te bestraffen of te beperken, het is geen middel dat ten aanzien van de hoofddiscipline kan gebruikt worden om de studietijd in te korten of te verlengen. Volgtijdelijkheid voor de hoofddiscipline is een waarborg die we als onderwijsinstelling dienen te koesteren om studenten de nodige zuurstof te geven om zich in een veilige omgeving op een robuuste en authentieke wijze te ontwikkelen als kunstenaar, muzikant, ontwerper,... dewelke ook in het werkveld standhoudt.
2. Kunst- en kunstgerelateerd onderwijs bouwt, meer dan andere opleidingen in het hoger onderwijs, voort op **progressieve competentieontwikkeling**. Niet voor niets is voor docenten één van de moeilijkere zaken in een competentiegericht aanpak binnen kunstonderwijs om éénduidige competenties en indicatoren te formuleren voor elk opleidingsonderdeel. Gezien het artistiek proces / ontwerpproces en de reflectie en ontwikkeling doorheen dat proces centraal staat, wordt een progressieve competentieontwikkeling te sterk gehypothekeerd door het combineren van hoofddisciplines. Paradoxaal zal het combineren van de hoofdpraktijk met een noodzakelijkerwijze versterkte aandacht voor het ondubbelzinnig behalen van

competenties en het afvinken van indicatoren er juist voor zorgen dat cruciale competenties, inzichten, vaardigheden,... niet bereikt worden. Om het plastischer uit te drukken:

- a. Het is bijzonder moeilijk, zo niet onmogelijk, voor een student, actief in bijvoorbeeld de hoofddiscipline van 3^e bachelor, om zich te verhouden tot het proces van de hoofddiscipline van 2^e bachelor, als de student tevens nog volop de hoofddiscipline van 2^e bachelor volgt.
 - b. Of nog: Net zoals Picasso de roze periode en de blauwe periode niet heeft gecombineerd (hoogstens vloeien ze in elkaar over) en de kubistische en abstracte periode van elkaar te onderscheiden zijn, is het cruciaal dat studenten in de kunsten en kunstgerelateerde opleidingen de ruimte hebben voor iteratie en reflectie om een ontwikkelingsproces door te maken dat cruciaal is om betekenisvol te zijn binnen het werkveld.
3. Daar waar het artistiek proces en de artistieke competenties progressief opbouwen gaat dit logischerwijze ook hand in hand **met inzichten en vaardigheden op vlak van veiligheid, zorg en risico's** eigen aan de discipline. Uiteraard kent dit in de meeste disciplines bijzondere aandacht in het eerste jaar. Echter, onder meer gezien experiment, progressieve ontwikkeling en het proces centraal staat zijn inzichten en competenties op vlak van veiligheid, zorg en het omgaan met risico's ook aspecten die zich parallel aan de hoofddiscipline ontwikkelen en dit met een groeiende zelfstandigheid. Een eerste jaar kan hierbij nooit omvattend zijn omdat het verder aanleren van technieken en methodieken, het verder richting geven aan de eigen artistieke praktijk of ontwerppraktijk, ook steeds nieuwe eisen stelt op vlak van veiligheid, zorg en verdere risico's.

Deze uitgangspunten in gedachten, en vanuit ervaringen, gesprekken met studenten en docenten alsook literatuur komt de school of arts tot volgende 14 clusters van veiligheidsproblemen en risico's:

- **(1) Effectieve hypotheek studievoortgang:** Er is een onmogelijkheid van slagen door de combinatie lessenrooster én verplichte deelname aan onderwijsactiviteiten. Of dit risico van tel is, wordt bepaald door het concrete lessenrooster.
- **(2) Psychische weerbaarheid en wendbaarheid:** Het combineren van twee of meer hoofddisciplines leidt er toe dat de student binnen één en hetzelfde artistiek proces vanuit verschillende invalshoeken en met andere doelstellingen en andere leerresultaten voor ogen begeleid wordt. Soms door dezelfde, soms door andere docenten. Binnen dit niet deelbaar artistiek proces dient de student vervolgens tot verschillende (als het ware deelbare) output te komen. Dit legt niet enkel een hypotheek (risico) op de mentale weerbaarheid/wendbaarheid van de student maar zal in vele situaties ook juist een rem (risico) zetten op de éénduidige ontwikkeling doorheen de opleiding van artistieke competenties, ontwerp-skills, technische skills,...enz. Dit zal uiteraard tevens gevolgen/risico's hebben op vlak van studievoortgang.
- **(3) Fysieke overbelasting:** Naast de contacturen behelst de hoofddiscipline steeds een groot aandeel "zelfstudie". Deze zelfstudie vindt in heel wat opleidingen ook on campus plaats waar de student de nodige omkadering en infrastructuur heeft. In sommige opleidingen kan bij een combinatie het aantal uren zelfstudie voor de

hoofddiscipline op jaarbasis stijgen tot meer dan 1400u. Los van de problematiek van de bezetting van de lokalen zorgt dit voor een onredelijke fysieke belasting van de student met alle mogelijke risico's van dien. In het bijzonder bij studenten muziek, drama en performance is dit tevens verbonden met specifieke lichamelijke risico's. Bij een combinatie zullen bijvoorbeeld studenten muziek 2 of meer recitals dienen te spelen op enkele dagen tijd. Nu reeds wordt jaarlijks vastgesteld dat diverse studenten moeten verzaken aan hun examenrecital omwille van gezondheidsproblemen door fysieke overbelasting (bv. vingerletsels bij pianisten, middenrifontsteking bij blazers,...). Het aantal studenten dat omwille van fysieke problemen dient af te haken zal bij het toestaan van combinaties enkel stijgen. Verder willen we ook verwijzen naar trajecten waar de "stem" een belangrijk element medium is van de student (zang-trajecten in muziek, drama, performance,...). Niet alleen liggen de leerinhouden om op een zorgzame wijze met de stem om te gaan in bachelor 1 en 2; ook zal het gebruik van de stem dubbel zo hoog liggen.

- **(4) Mentale overbelasting.** Het combineren van verschillende hoofddisciplines versterkt niet enkel de tijdsnood maar ook de creatieve en technische druk die studenten ervaren. Het combineren van bijvoorbeeld verschillende gevorderde ontwerp opdrachten met te weinig basiskennis kunnen leiden tot mentale overbelasting. Studenten in kunstopleidingen ervaren tevens vaak intense emotionele en creatieve druk. Het combineren van te complexe of te gevorderde projecten zonder de nodige opbouw kan de kans op burn-out, faalangst en frustratie significant versterken.
- **(5) Onveilige omgang met en/of langere blootstelling aan (gevaarlijke) stoffen en materialen:** In diverse disciplines zoals bv. schilderkunst of beeldhouwkunst wordt gewerkt met toxische of brandbare stoffen, waarvoor een stapsgewijze training noodzakelijk is. Heel wat kunststudenten komen tijdens hun opleiding in aanraking met gevaarlijke en/of toxische stoffen. Studenten maken doorheen hun opleiding kennis met stoffen/materialen, doen de nodige kennis op vlak van gebruik en afvalverwerking en krijgen in deze doorheen de opleiding een stijgende mate van zelfstandigheid. Een overzicht van risico's ten aanzien van onder meer keramiek, metaal, verf, fotografie-processen, hout, textiel,...enz. is terug te vinden in 5B en 6J. Bij het verdubbelen van de praktijktijd, vooral ook indien belangrijke inzichten en competenties ontbreken, verhoogd niet enkel de blootstellingstijd maar ook de risico's.
- **(6) Onveilig machinegebruik:** Zonder ervaring en/of zonder zich hebben bewezen in essentiële veiligheidsvoorschriften kunnen studenten zich verwonden aan gereedschappen zoals zagen, slijpmachines, persen,...
- **(7) Onveilig gebruik van apparatuur:** Onvoldoende kennis van camera's, verlichting, montage- en geluidsapparatuur kan leiden tot beschadiging van dure apparatuur of verwondingen (bv. elektrische schokken, brandgevaar door spots,...).
- **(8) Podium- en technische veiligheid:** Studenten die zonder voldoende voorkennis werken met belichting, rigging, decorbouw of geluidstechniek kunnen onveilige situaties creëren voor zichzelf en anderen. Werken met hoogteverschillen, lichtinstallaties en technische (theater)elementen vraagt training om valpartijen en ongelukken te vermijden.
- **(9) Risico's op gehoorschade:** Onvoldoende bewustzijn van gehoorbescherming bij instrumenten of muziek kan leiden tot tinnitus of gehoorverlies. Naast diverse preventie- en veiligheidsmaatregelen die studenten doorheen de opleiding aanleren is in deze ook het medisch advies om steeds geluidsarme periodes te voorzien en blootstelling te

beperken. Bij een combinatie van hoofddisciplines wordt deze preventieve aanpak uiteraard meer gehypothekeerd.

- **(10) Onveilige werkomgeving.** Praktijkruimtes dienen bij voorkeur veilige en comfortabele werkruimtes te zijn. Indien studenten de hoofddiscipline uit verschillende jaren tegelijkertijd kunnen volgen, vermeerdert logischerwijze het aantal studenten in deze praktijkruimtes. Dit heeft een effect op veiligheid, ventilatie, noodzakelijke bewegingsruimte,... De concrete inschatting van deze factor dient te gebeuren op het moment van aanvraag.
- **(11) Hypothekeren van het leren in groep.** In studio-, ensemble- of collectieve werkvormen (bv. theater, muziekensembles, collectieve momenten in bachelor-of masterproef,...) zal het mengen van studenten uit verschillende fasen de samenwerking verstoren en leerprocessen ondermijnen. Bij het combineren van de artistieke praktijk over verschillende jaren wordt dus niet enkel het leren van de student zelf ondermijnd maar ook dat van medestudenten.
- **(12) Ontbreken van artistieke coherentie:** De opbouw van een eigen artistieke identiteit vergt tijd en procesmatige ontwikkeling. Te snel of ongecontroleerd overschakelen tussen niveaus kan resulteren in fragmentatie en verlies van authenticiteit. Het combineren van de hoofddiscipline is in deze oneigenlijk en vergroot risico's voor de student in het vorm geven van een professioneel pad na het afstuderen.
- **(13) Beoordelings- en evaluatieproblemen:** Docenten kunnen moeilijker correcte evaluaties maken als studenten opleidingsonderdelen zonder logische opbouw combineren. Dit kan leiden tot oneerlijke of inconsistente beoordelingen.
- **(14) Schade aan derden:** Ook tijdens de opleiding komen studenten kunsten en kunstgerelateerde opleidingen in contact met derden. Het betreft hier een brede waaier van mogelijkheden: interactie publiek (bv. podium, tentoonstellingsopbouw,...), samenwerken met derden (bv. werken met model bij modeontwerp,...), in opdracht werken (bv. maken van ontwerp in het kader van potentiële klant of maatschappelijke dienstverlening,...), werk dat binnen schoolcontext wordt gemaakt dat verkocht wordt,... Hierbij zijn telkens specifieke risico's en veiligheidsproblemen aan de orde. Bv. veiligheid van publiek, verkopen van niet snel degradeerbaar kunstwerk, ontwerp dat duurzaam en veilig is,...enz.

5. Voorstel concrete aanpak

1. In de huidige tekst van het **onderwijs-en examenreglement** omtrent de volgtijdelijkheid van de hoofddiscipline worden volgende 2 aspecten toegevoegd:
 - a. De wijze waarop een student een uitzondering kan aanvragen.
 - b. Een opsomming van de mogelijke veiligheidsproblemen en risico's.
2. Conform de afspraken met de directie onderwijs zouden de bovenstaande **14 clusters in een tabel uitgezet worden tegen de 26 trajecten** op bachelor-en/of masterniveau van de school de arts. Hieruit kan dan blijken welke clusters van veiligheidsproblemen en risico's spelen bij welke combinatie van hoofddisciplines. Een voorbeeld is hiertoe in bijlage uitgewerkt. Dit zal nog verder door de opleidingscommissievoorzitters aangevuld en bijgestuurd dienen te worden. Voor een 3-tal veiligheidsproblemen/risico's lijkt het

vooral noodzakelijk om bij de concrete aanvraag na te gaan of berokken factor van toepassing is omdat het ook met context-elementen te maken heeft, bv. lessenrooster, lokalen,...

3. Bij een aanvraag van een student om de hoofddiscipline over verschillende trajectjaren te combineren overlegt de studie-en trajectbegeleider met de coördinator van het betrokken traject. Er wordt nagegaan of de in de tabel aangehaalde factoren voor het betrokken traject van tel zijn en bij een weigering van combinatie worden deze vanuit de relevante veiligheidsproblemen en risico's beargumenteerd.

6. Aandachtspunten

- Belangrijk om aan te geven, is dat de school of arts het opgeven van de **volgtijdelijkheid rigoreus heeft toegepast** in alle opleidingsonderdelen die niet behoren tot de hoofddiscipline en de stage binnen de professioneel gerichte opleidingen. Het zal zaak zijn om hier verder op te volgen of dit het studierendement en de studieduur positief beïnvloedt.
- Diverse opleidingen binnen de HOGENT hebben ervoor gekozen om geen of beperkte volgtijdelijkheid op te nemen maar wel aan te geven **hoeveel studiepunten dienen verworven te worden vooraleer een bepaald ander opleidingsonderdeel gevolgd kan worden**, bijvoorbeeld de stage. KASK & Conservatorium zou ervoor kunnen opteren, indien ze de volgtijdelijkheid voor de hoofddiscipline wenst op te geven, om voor een gelijkaardig principe te kiezen. Concreet zou het aangeven dat 40 studiepunten uit de vorige trajectschijf verworven moet zijn vooraleer te mogen inschrijven voor de hoofddiscipline van de daaropvolgende trajectschijf voor de meeste disciplines op het zelfde uitkomen. Vraag is of dit qua inhoudelijke verantwoording naar studenten en onszelf afdoende is alsook zijn deze 40 studiepunten niet in alle trajecten voldoende terwijl een hoger studiepuntenaantal andere moeilijkheden voor studenten met zich meebrengt.
- Uiteraard blijft de **volgtijdelijkheidstabel richtinggevend**. Door studenten kunnen uitzonderingen aangevraagd worden, door opleidingscommissies kunnen vanuit concrete situaties afwijkingen voorzien worden. Jaarlijks wordt er voor verschillende studenten op gemotiveerde wijze afgeweken en het is belangrijk dat we deze praktijk kunnen aanhouden. Het gaat hier over hoofddisciplines die bestaan uit verschillende opleidingsonderdelen (bv. animatiefilm, drama, film,..) en waar een combinatie over verschillende trajectjaren voor bepaalde studenten relevant en zinvol is. Soms gaat het over studenten die een tekort hebben omwille van een aantal formaliteiten die een combinatie als dusdanig niet in de weg zouden mogen staan. Wat de aanvragen betreft om hoofddisciplines over diverse trajectjaren te mogen combineren weten en begrijpen studenten doorgaans het kader van volgtijdelijkheid, het aantal aanvragen is dan ook zeer beperkt (jaarlijks minder dan 0.2%).
- Voor **internationale programma's** blijft enige omzichtigheid aangehouden. In de huidige internationale master (InMics) wordt volgtijdelijkheid bijvoorbeeld anders

geïmplementeerd dan conform het studievoortgangsdecreet en zullen we hier met onze partners niet op korte termijn een andere aanpak kunnen voorzien.

- Alhoewel we nu vooral vertrekken vanuit een opsomming van veiligheidsproblemen en risico's die zich kunnen voordoen bij een combinatie zijn het somtijds vooral **persoonlijke eigenschappen van de student** die mee bepalen hoe ver en hoe intens de opleiding op fysiek en psychisch vlak kan zijn en welke factoren een hoge risico-inschatting dienen te krijgen. In sommige buitenlandse kunstopleidingen, vooral binnen de performatieve kunsten, wordt daarom wel eens gewerkt met medici en paramedici. Momenteel is dit geen piste om generiek binnen de school toe te passen (o.m. omwille van financiële redenen). Naargelang de situaties die zich in de toekomst zouden kunnen aandienen, is het mogelijks een overweging om voor bepaalde studenten attestering te vragen bij aanvraag van een combinatie van de hoofddiscipline.
- Een combinatie van de hoofddiscipline over verschillende trajectjaren kan oplopen tot een opname van 64 studiepunten. Gezien het maximaal aantal op te nemen studiepunten zullen dit veelal situaties zijn waarbij studenten ondersteunende praktijkvakken, specifieke theorievakken, algemene theorievakken en keuzevakken en minors niet opnemen. Het spreekt voor zich dat studenten die de keuze maken om enkel de hoofddiscipline te volgen en te snoeien in de **omkaderende vakken** een traject met minder potentieel volgen. Ondanks het opgeven van de volgtijdelijkheid voor deze omkaderende opleidingsonderdelen en ondanks er uitzonderlijke toelating kan zijn tot combinatie van hoofddiscipline dienen studenten blijvend gestimuleerd te worden om bij voorkeur een diverse studieprogramma samen te stellen.

7. Literatuur (in opbouw)

- A. European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Vermeersch, L., Van Herreweghe, D., Meeuwssen, M., Van der Jeught, H. et al., *The health and wellbeing of professional musicians and music creators in the EU – Insights from research for policy and practice*, Publications Office of the European Union, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/481949>
- B. Fields, S. (1997). *Exposing ourselves to art* ([envhper00316-0030-color.pdf](#)). Environmental health perspectives.
- C. National Service Center for Environmental Publications (NSCEP) (2006). [Environmental Health & Safety in the Arts: A Guide for K-12 Schools, Colleges and Artisans](#).
- D. Lee, S.H. & Morris, M.L. & Nicosia S.V. (2020). *Perspectives in Performing Arts Medicine Practice*. Springer. Chapter: *Current Health Issues of Performing Artists* (pp. 37-45)
- E. Amanda R. (2024) *The Health Risks of being a Traditional Artist*. Art & Culture Report: INTEC 1111 Final Project
- F. Cahalan, R, Walsh, B., Ni Briain, O., de Gallai, B., de Brun, F., Pye, M. & Schmiegl, R. (2025). *Psychosocial Risk Factors for Injury in Performing Artists: A Scoping Review of Screening and Predictive Tools*. MedRxiv: Yale.
- G. McCann, M. & Babin, A. (2008). *Health hazards manual for artists*. Lyons Press: Guilford.
- H. Qualley, C. (2005). *Safety in the artroom*. Davis Publications: Worchester.

8. Links (in opbouw)

- A. <https://architectureau.com/articles/work-related-mental-wellbeing-in-architecture/>
- B. <https://art.unc.edu/wp-content/uploads/sites/344/2019/09/Artist-Beware-ch-1-Is-Your-Art-Killing-You.pdf>
- C. <https://culturedays.ca/en/blog/being-an-artist-means-health-risks>
- D. [Health in the Arts Program | UI Health](#)
- E. <https://athletesandthearts.com/an-overview-of-health-issues-for-performing-and-visual-arts-students/>
- F. https://www.researchgate.net/publication/5971288_Occupational_health_hazards_of_artists
- G. https://en.wikipedia.org/wiki/Health_problems_of_musicians
- H. <https://futurumcareers.com/looking-after-performing-artists-physical-and-mental-wellbeing>
- I. https://en.wikipedia.org/wiki/Performing_arts_medicine
- J. <https://doh.wa.gov/community-and-environment/contaminants/art-hazards>